

INHOUD

Voorwoord	9
1. Wat is oligarchie?	13
2. Trump, oligarchie en autoritarisme	29
3. Mondiale oligarchie: miljardairs profiteren, de wereld is de dupe	61
4. Zij deden het toen, wij kunnen het nu: enkele lessen uit het verleden	79
5. Strijden tegen de oligarchie	99
6. Hoe nu verder?	119

Oligarchie is een systeem waarin een klein aantal zeer rijke individuen de economie, politiek en media van een land in zijn macht heeft. Het is een systeem waarin normale mensen maar zeer weinig invloed hebben op de toekomst van hun land. Als je een Amerikaan bent, is dit het systeem waarin je op dit moment leeft. Het is het systeem dat in bijna elk land op aarde steeds meer de overhand krijgt.

In de Verenigde Staten is de inkomens- en vermogensongelijkheid nu groter dan ooit tevoren. De mensen aan de top hebben het nog nooit zo goed gehad. Maar terwijl de rijken rijker worden, heeft de middenklasse moeite om de huur te betalen, brood op de plank te krijgen en de zorgkosten te dekken. De armen leven in wanhoop. Op dit moment bezit één man – Elon Musk – meer vermogen dan de armste 52 procent van de Amerikaanse huishoudens bij elkaar. Laat ik dat nog eens herhalen.

Eén man, met een vermogen van bijna 400 miljard dollar, is nu rijker dan de armste 52 procent van de Amerikaanse huishoudens. De rijkste 1 procent bezit meer vermogen dan de armste 93 procent. En de CEO's van grote bedrijven verdienen 350 keer zoveel als een gemiddelde werknemer van hun bedrijf.

Maar deze inkomens- en vermogensongelijkheid is niet het enige wat de Verenigde Staten tot een oligarchie maakt. Op dit moment is eigendom in Amerika sterker geconcentreerd dan ooit tevoren. Een klein aantal megaconcerns krijgt de ene na de andere economische sector in handen.

Wil je weten waarom de prijzen voor rundvlees, varkensvlees en kip in Amerikaanse supermarkten zo hoog zijn? Nou, misschien hangt dat wel samen met het feit dat 80 procent van de rundvleesverwerking, 70 procent van de varkensvleesverwerking en bijna 60 procent van de pluimveeverwerking in de vs in handen is van slechts vier bedrijven.

En dit speelt niet alleen in de veeteelt. Hetzelfde geldt voor transport, financiële dienstverlening, energie, gezondheidszorg, Big Tech, noem maar op. In het huidige Amerika bepaalt een handvol multinationals wat er wordt geproduceerd, hoe

werknemers worden behandeld en welke prijzen consumenten betalen.

En wie zijn de eigenaren van deze multinationals?

Nou, geloof het of niet, dat zijn drie enorme Wall Street-vermogensbeheerders. In 95 procent van de s&p 500-bedrijven zijn Vanguard, BlackRock en State Street de grootste aandeelhouders. Met andere woorden, ze hebben aanzienlijke invloed op vele honderden bedrijven waar miljoenen Amerikanen werken – en daarmee dus op de hele economie.

Wil je weten wie de eigenaar is van General Motors? Nou, hun drie grootste aandeelhouders zijn Vanguard, BlackRock en State Street.

Oké, maar wie is dan de eigenaar van Ford, de vermeende rivaal van GM? Als je Vanguard, BlackRock en State Street in precies diezelfde volgorde had gegokt, dan heb je gelijk.

Hoe zit het met de grote Amerikaanse oliemaatschappijen, ExxonMobil en Chevron? Inderdaad. Vanguard, BlackRock en State Street zijn de drie grootste aandeelhouders van beide bedrijven.

En Pfizer, Merck en Johnson & Johnson, drie grote Amerikaanse farmaceutische bedrijven? Jazeker. Vanguard, BlackRock en State Street zijn eigenaar van alle drie.

De afgelopen jaren heb ik mij – als senator maar ook als voorzitter van de Senaatscommissie voor Health, Education, Labor and Pensions (HELP) – ingezet voor vakbondsleden die arbeidsconflicten hadden met bedrijven over betere lonen, secundaire arbeidsvoorwaarden en arbeidsomstandigheden. En steeds als ik contact zocht met de managers van deze bedrijven, kreeg ik te horen: ‘Wij zijn niet de eigenaar, dat is iemand anders.’

Deze ondoorzichtige machtsconcentratie maakt het moeilijker om eigenaren ter verantwoording te roepen voor hun daden.

De Amerikaanse media, die ons objectief horen te informeren over wat er in ons land en in de wereld speelt, zijn inmiddels ook in handen van een paar gigantische internationale conglomeraten en miljardairs. Daarom krijgen kwesties die betrekking hebben op de arbeidersklasse van het land, of grondige analyses over de verdeling van welvaart en macht, relatief weinig zendtijd. Daarom is er nog nooit een tv-programma geweest dat zich richtte op de vraag waarom de Verenigde Staten, als enige van alle rijke landen ter wereld, geen gezondheidszorg voor iedereen of betaald ouderschaps- en ziekteverlof bieden. Daarom horen we vrijwel niets over

de toenemende kloof tussen rijk en arm. Zulke onderwerpen zijn gewoon niet interessant voor de miljardairs die de zenders bezitten.

De concentratie van media is groter dan ooit. Slechts zes internationale mediaconcerns bepalen wat 90 procent van de Amerikanen zien, horen en lezen. Ze bezitten de traditionele media – kranten, radio- en televisiezenders, filmstudio's – maar ook een groot deel van het internet.

Elon Musk, de rijkste man op aarde, is eigenaar van x (voorheen Twitter); Jeff Bezos, de op drie na rijkste man ter wereld, is eigenaar van *The Washington Post*, Amazon Prime en het streamingplatform Twitch; en Mark Zuckerberg, op dit moment de op twee na rijkste man op aarde, is eigenaar van Meta, waaronder Instagram, Facebook en WhatsApp vallen. Larry Ellison, de op één na rijkste man ter wereld, heeft onlangs Paramount gekocht, waaronder CBS valt. Rupert Murdoch, ook multimiljardair, is eigenaar van Fox, *The Wall Street Journal*, de *New York Post*, HarperCollins en rechtse media over de hele wereld. Vrijwel alle grote Amerikaanse kranten en radiozenders zijn in handen van miljardairs.

De huidige oligarchie heeft niet alleen geleid tot een ongekeerde inkomens- en vermogensongelijk-

heid en een ongeken­de concentratie van eigendom. Het heeft ook geleid tot een extreem corrupt politiek systeem dat sterk wordt bepaald door miljardairs en hun politieke actiecomités, de zogeheten Super PAC's. Amerikaanse verkiezingen draaien steeds minder om kandidaten en ideeën. Ze draaien om de concurrerende spotjes die door de Super PAC's van miljardairs worden gemaakt.

In 2010 oordeelde het Amerikaanse Hoog­ge­rechtshof in de *Citizens United*-zaak met vijf tegen vier stemmen dat miljardairs zoveel aan politieke campagnes mogen doneren als ze willen. En dat is precies wat ze doen. Sinds die uitspraak zijn de politieke uitgaven voor verkiezingen met meer dan 1600 procent gestegen. Bij de presidentsverkiezingen van 2024 hebben 100 miljardairsfamilies 2,6 miljard dollar gedoneerd – het dubbele van wat ze in 2020 uitgaven.

Elon Musk heeft in zijn eentje 290 miljoen dollar gedoneerd om Trump verkozen te krijgen. Zijn beloning: hij werd benoemd tot de machtigste man binnen de regering en richtte het Department of Government Efficiency (DOGE) op, waarmee hij zijn extreemrechtse ideologie kon doorvoeren door overheidsinstanties te ontmantelen en tienduizen-

den ambtenaren op straat te zetten.

Maar de impact van een corrupt campagnefinancieringssysteem reikt verder dan presidentscampagnes. Het raakt de kern van het wetgevingsproces in Washington.

Begin juli 2025 namen de Republikeinen in het Amerikaanse Congres Trumps 'Big Beautiful Bill' aan, de meest verwoestende wetgeving in de moderne Amerikaanse geschiedenis. Deze wet levert de rijkste 1 procent 1 biljoen dollar aan belastingvoordelen op, maar bezuinigt tegelijkertijd fors op gezondheidszorg, voedselvoorziening en onderwijs.

Bijna alle Republikeinse leden van het Huis van Afgevaardigden en de Senaat stemden vóór dit afschuwelijke wetsvoorstel. Waarom? Denk je dat ze niet wisten welke gevolgen deze enorme bezuinigingen op Medicaid en de Affordable Care Act zouden hebben voor hun kiezers, van wie velen tot de arbeidersklasse en de armen behoren? Dat wisten ze wel. Maar ze wisten ook dat een stem tegen dit wetsvoorstel hen waarschijnlijk hun baan zou kosten, omdat de oligarchen met hun onbeperkte middelen dan meteen zouden aankondigen dat hun Super PAC's bij de volgende verkiezingen een tegenkandidaat zouden steunen.

Zo is het ook gegaan met senator Thom Tillis van North Carolina. Tillis nam stelling tegen het vreselijke wetsvoorstel, omdat hierdoor meer dan 650.000 mensen in zijn staat hun ziektekostenverzekering zouden kwijtraken. De volgende dag keerde Trump zich tegen hem en dreigde bij de volgende Senaatsverkiezingen een andere kandidaat te steunen. Een paar uur later liet Tillis in een verklaring weten dat hij zich niet opnieuw verkiesbaar zou stellen. De oligarchen accepteren geen nee. Ze verwachten dat de door hen gefinancierde kandidaten hun bevelen opvolgen en doen wat hun wordt opgedragen.

Maar de 'Big Beautiful Bill' was niet het enige waarmee Trump tegemoetkwam aan de behoeften van rijke campagnedonateurs. Na maanden van moeizame onderhandelingen kondigden de Senaat en het Huis van Afgevaardigden in december 2024 aan dat de Republikeinen en Democraten overeenstemming hadden bereikt over een belangrijke begrotingswet. Als voorzitter van de HELP-commissie was ik nauw betrokken bij die onderhandelingen en heb ik me ingezet voor het uitbreiden van de eerstelijnsgezondheidszorg, tandheelkundige zorg, geestelijke gezondheidszorg, maaltijden voor ouderen en leer-werktrajecten voor jongvolwassenen.

Voldeed deze overeenkomst tussen beide partijen aan al mijn wensen? Nee, zeker niet. Maar het was een stuk beter dan niets en het zou in elk geval hulp bieden aan miljoenen Amerikanen die het zwaar hebben.

Maar net toen het Congres op het punt stond de begrotingswet goed te keuren, werd deze getorpedeerd door een reeks tweets van Elon Musk. Hij beloofde onder andere dat hij iedereen die voor de wet durfde te stemmen bij de volgende verkiezingen zou tegenwerken. En zo gingen maanden van moeizame onderhandelingen in rook op. Musk sprak. De wet sneuvelde. Miljoenen Amerikanen zullen hieronder lijden.

De Republikeinen zijn echter niet de enigen die zich door het geld van miljardairs laten beïnvloeden. De oligarchen hebben ook enorme macht over de Democratische Partij. Enkele recente voorbeelden:

Hoewel ze door Republikeinse miljardairs werden overtroffen, hebben ruim tachtig Democratische miljardairs honderden miljoenen gedoneerd om Kamala Harris verkozen te krijgen bij de presidentsverkiezingen van 2024. Naar mijn mening heeft hun grote invloed op haar campagne haar

de overwinning gekost. In plaats van campagne te voeren tegen machtige belangengroepen en vóór de Amerikaanse arbeidersklasse, was haar campagne erop gericht het bedrijfsleven en de oligarchen niet tegen zich in het harnas te jagen. Sterker nog, een van haar belangrijkste woordvoerders was miljardair Mark Cuban.

De invloed van miljardairs op de Democraten reikt veel verder dan verkiezingscampagnes. Deze invloed heeft ook gevolgen voor de besluitvorming rond uiterst belangrijke actuele kwesties op het gebied van ethiek en buitenlands beleid. Op 7 oktober 2023 voerde de terroristische organisatie Hamas een vreselijke aanval uit op Israël, waarbij 1200 onschuldige mensen werden gedood en ruim 250 mensen werden gegijzeld. Zoals elk land dat door een dergelijke aanval wordt getroffen, had Israël het recht zich te verdedigen. Maar Israël had niet het recht een oorlog tegen het hele Palestijnse volk te beginnen, zoals het wel heeft gedaan in strijd met het internationaal recht.

Deze oorlog heeft, op het moment van schrijven, geleid tot ruim 60.000 doden en meer dan 146.000 gewonden op een bevolking van slechts 2,2 miljoen mensen in Gaza. De meeste slachtoffers zijn vrou-

wen, kinderen en ouderen. Volgens de VN zijn er minstens 18.500 kinderen omgekomen, van wie er 12.000 jonger dan twaalf waren. Dit komt bovenop de 25.000 kinderen die gewond zijn geraakt. Meer dan 3000 kinderen in Gaza hebben één of meerdere ledematen verloren. Internationale hulporganisaties hebben vastgesteld dat er door het tegenhouden van humanitaire hulp op grote schaal ondervoeding plaatsvindt en dat er veel gevallen van hongerdood zijn gemeld. Uitgehongerde Palestijnen zijn in koelen bloede neergeschoten toen ze zich bij voedseldistributiepunten verzamelden. Bovendien is de gehele infrastructuur van Gaza – woningen, gezondheidszorg, scholen, water en afvalwaterzuiveringsinstallaties – bijna volledig verwoest.

Denk je dat de Democraten en Republikeinen niet weten wat er in Gaza gebeurt? Denk je dat velen van hen niet zullen walgen van het optreden van Netanyahu en de barbaarse manier waarop Israël deze oorlog voert? Natuurlijk doen ze dat wel. Waarom stemmen ze dan toch vóór miljarden dollars aan steun voor deze oorlog? Omdat velen van hen ook weten dat ze hevige weerstand van de American Israel Public Affairs Committee (AIPAC) kunnen verwachten als ze tegen militaire steun aan

Israël stemmen. En dat is geen loos dreigement. In 2024 besteedde AIPAC 100 miljoen dollar aan het tegenwerken van congresleden zoals Cori Bush in Missouri en Jamaal Bowman in New York, die de moed hadden om zich te verzetten tegen Amerikaanse steun aan de regering van Netanyahu.

Met andere woorden, belangrijke onderdelen van het Amerikaanse buitenlandbeleid worden inmiddels bepaald door Super PAC's en de miljardairs die hen financieren.

Maar deze corruptie blijft niet beperkt tot de nationale politiek. Het vindt ook in bijna elke staat en grote stad in Amerika plaats.

Om slechts één bijzonder obsceen voorbeeld te noemen: toen Zohran Mamdani de Democratische voorverkiezingen voor het burgemeesterschap van New York won van de kandidaat van het establishment, voormalig gouverneur Andrew Cuomo, raakten de oligarchen in paniek. Wall Street- en vastgoedspeculanten weigerden te accepteren dat een kandidaat die opkwam voor arbeiders de voorverkiezingen had gewonnen. Miljardairs kondigden openlijk op de voorpagina's van New Yorkse kranten aan dat ze honderden miljoenen dollars zouden uitgeven om hem te verslaan.

Oligarchie heeft niet alleen invloed op ons economische en politieke leven, maar ook op onze cultuur. De hebzucht van bedrijven en het eeuwige streven naar steeds meer winst bepalen in grote mate welke films we zien, naar welke muziek we luisteren en wat onze kinderen ‘cool’ vinden.

Als kind uit Brooklyn ben ik opgegroeid met de Brooklyn Dodgers. Ik en miljoenen anderen zullen nooit vergeten hoe dat team door een hebzuchtige eigenaar uit Brooklyn werd weggehaald en naar Los Angeles werd verplaatst. Tegenwoordig is de situatie nog veel erger. Ik vind het opmerkelijk dat bijna alle professionele honkbal-, basketbal-, football- en hockeyteams waar Amerikanen zo van houden, in handen zijn van de oligarchie. Bijna alle professionele sportteams zijn tegenwoordig eigendom van een miljardairsfamilie, een conglomeraat of een beursgenoteerde beleggingsmaatschappij.

Een van de vele voorbeelden: de Los Angeles Lakers zijn onlangs gekocht door Mark Walter, de CEO en voorzitter van TWG Global, een multinational. Hij is tevens de voornaamste eigenaar van de Los Angeles Dodgers. Met andere woorden, de twee belangrijkste sportteams van de op één na grootste stad van Amerika zijn nu in handen van één man.